

ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กปัญหาคุณภาพคนรากหญ้า...สู่ปัญหาชาติ

นำเสนอเมื่อ : 23 ก.พ. 2559

ผลกระทบจึงเกิดต่อคุณภาพชีวิตของเด็กและคุณภาพการศึกษาของชาติในภาพรวม
หากถามว่าเราปล่อยให้ปัญหาการพัฒนาผู้คนในระดับรากหญ้าอยู่มาจนถึงวันนี้ได้อย่างไร

การศึกษาไทย...ใช้งบประมาณมาก...แต่คุณภาพด้อยกว่าประเทศอื่น แถมยังมี
“สนิมเหล็กเกิดแต่เนื้อในตน”

ความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษาของเด็กชนบทกับในเมืองที่เกิดช่องว่างกันมากขึ้น
ด้วยเด็กในเมืองมีปัจจัยการเรียนรู้อะไรและฐานะครอบครัวที่ดีกว่า ได้เรียนรู้อะไรในโรงเรียนที่มีความพร้อมกว่า
ได้ทบทวนวิชาเพิ่มเติม แต่สำหรับเด็กชนบทที่อยู่ตาม เกาะ แกรง ป่าเขา บนดอย ตะเข็บชายแดน หรือพื้นที่ห่างไกล
ปัจจัยความพร้อมดังกล่าวมีน้อยมากโดยเฉพาะโรงเรียนที่เป็นแหล่งเรียนรู้หลักยังขาดความพร้อมปัจจัยในการพัฒนา
ทุกด้าน ด้วยเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งโรงเรียนลักษณะที่วันนี้ยังมีอยู่ไม่น้อยกว่า 15,000 แห่ง
ที่เด็กกรุ่นแล้วรุ่นเล่าผานออกไปโดยที่ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพที่มีอยู่

ผลกระทบจึงเกิดต่อคุณภาพชีวิตของเด็กและคุณภาพการศึกษาของชาติในภาพรวม
หากถามว่าเราปล่อยให้ปัญหาการพัฒนาผู้คนในระดับรากหญ้าอยู่มาจนถึงวันนี้ได้อย่างไร ก็คงตอบแทนได้ว่า
ทุกรัฐบาลก็ได้มีการแก้ปัญหาแต่เป็นการแก้ไขไม่ตรงจุดตรงบริบทโดยเฉพาะขาดความจริงจัง ต่อเนื่อง ทัวถึง
เมื่อเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ต้องมาเริ่มต้นนับหนึ่งใหม่ทุกครั้งไป ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กจึงไม่ได้อะไร
แต่กำลังจะเพิ่มขึ้นทั้งจำนวนและความยุ่งยากในการแก้ไขมากขึ้น
จึงน่าจะต้องถึงเวลาความคิดแก้ปัญหาที่กันอย่างจริงจังเพื่อคุณภาพผู้เรียนของเด็กระดับรากหญ้าและคุณภาพการศึกษา
ของชาติ เพื่อให้เห็นแนวทางการแก้ปัญหาและพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่เป็นรูปธรรม
จึงขอเสนอตัวอย่างแนวทางการบริหารจัดการ ตามบริบทที่ตั้งของโรงเรียน ดังนี้

บริบทแรก คือ กลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลตาม เกาะ แกรง ป่าเขา บนดอย ตะเข็บชายแดน
หรือพื้นที่พิเศษโรงเรียนตามภูมิศาสตร์ที่วันแม่จะมีจำนวนเด็กน้อยแค่นั้น
ก็คงไปยุบรวมหรือยุบเลิกไม่ได้เพราะจะทำให้เสียโอกาสด้านการศึกษาหรือออกกู่กลางคันตามมา
การแก้ปัญหาหลักก็คงเป็นหน้าที่ของภาครัฐที่จะต้องสนับสนุนปัจจัยในการพัฒนาให้พร้อมทุกด้าน
เพราะการที่จะหวังให้มีเครือข่ายภาคีจากสวนต่าง ๆ เข้าไปช่วยคงเป็นไปได้ยากหรือไม่ทั่วถึง
ด้วยสภาพปัญหาของพื้นที่กับการเดินทาง
หรือกรณีหวังให้ชุมชนมาช่วยสร้างความเข้มแข็งเพื่อความยั่งยืนเป็นไปได้ยากใหญ่เพราะลำพังประชาชนเองก็เอา
ตัวไม่ค่อยจะรอด

รัฐจึงต้องสนับสนุนอย่างเต็มที่ในปัจจุบันต่าง ๆ

รวมถึงมีวิธีการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กตามภูมิศาสตร์และศักยภาพของเด็กเฉพาะ
จะไม่ว่าจะเป็นด้านมาตรฐานคุณภาพการศึกษา หลักสูตร ตำราเรียน คู่มือครู นวัตกรรม
การใช้เครือข่ายการเรียนรู้ผ่านนวัตกรรมทางไกลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
ดูแลจัดหาอาหารเช้าและกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการให้ฟรี
ปลดล็อกเกณฑ์อัตราส่วนครูต่อนักเรียนเพื่อให้มีครูพอสอนครบชั้น การสรรหาครูและผู้บริหารมืออาชีพเข้าไปพัฒนา
ในระยะยาวจะต้องมีสถาบันผลิตครูสำหรับสอนโรงเรียนขนาดเล็กโดยตรง
พร้อมมีมาตรการสร้างขวัญกำลังใจทั้งด้านเงินเดือน ค่าตอบแทน วิทยฐานะให้แก่ผู้ปฏิบัติงานให้ได้รับความก้าวหน้า
ไม่ในทุกๆอย่างใช้เกณฑ์เดียวเหมือนกันทั้งประเทศเช่นปัจจุบันนี้ก็คงไม่ได้

บริบทสอง กลุ่มที่อยู่ในพื้นที่การคมนาคมสะดวก

ชุมชนเมืองหรือตั้งอยู่ใกล้กับโรงเรียนที่มีความพร้อมกว่า กลุ่มนี้น่าจะมีอยู่หลายพันแห่ง
ซึ่งเด็กในโรงเรียนภูมิศาสตร์นี้จริง ๆ
แล้วน่าจะได้รับการดูแลด้านคุณภาพมานานแล้วเพราะมีทางเลือกด้วยอยู่ในพื้นที่ไม่ยุ่งยากเหมือนกลุ่มแรก
หากภาครัฐและชุมชนมีการบริหารจัดการที่ดีร่วมกัน
แต่ปัญหานี้ยังมีอยู่ก็เพราะยังมีการยื้อยุดเพื่อให้โรงเรียนขนาดเล็กบริบทนี้ต้องดำรงอยู่ด้วยสารพัดเหตุผล
โดยไม่ได้ยึดเอาคุณภาพผู้เรียนเป็นตัวตั้ง ทั้งที่รู้ว่าคุณภาพการพัฒนายังน้อยเพราะขาดครูผู้สอน
การบริหารจัดการเหมือนกับโรงเรียนขนาดใหญ่ทุกอย่าง ครูต้องทิ้งห้องเรียนเพื่อไปร่วมกิจกรรม โครงการ
ที่หน่วยเหนือสั่งการจนแทบไม่มีเวลาสอน ที่สำคัญเมื่อโรงเรียนมีจำนวนมาก
งบประมาณที่ถูกส่งไปก็กลายเป็นเบี้ยหัวแตกไม่พอกับการแก้ปัญหาและพัฒนา
คุณภาพเด็กจึงไม่เกิดตามเป้าหมายของการใช้งบประมาณ
ในการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กบริบทที่ว่านี้น่าจะมีทางออกได้หลายวิธี อาทิ

จัดเป็นศูนย์เครือข่ายนิติบุคคล บริหารงานในรูปคณะกรรมการ

มีผู้บริหารโรงเรียนที่ตั้งศูนย์เป็นประธาน
ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ในเครือข่ายเป็นคณะกรรมการ
ทำหน้าที่พัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายทั้งหมด
ส่วนงานประจำหรืองานธุรการให้โรงเรียนที่ตั้งศูนย์ที่มีความพร้อมदानบุคลากรเป็นผู้ดำเนินการ
หากทำได้เช่นนี้ก็จะทำให้ครูโรงเรียนขนาดเล็กมีเวลาสอนมากขึ้น
รวมถึงจะทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งด้านครู สื่อ และปัจจัยต่างๆ
ส่วนเด็กก็จะได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนต่างโรงเรียน เกิดการพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ
อย่างเต็มศักยภาพมากขึ้น
ซึ่งวิธีการนี้เมื่อมีตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายว่างลงไม่ว่าจะเป็นกรณีใดก็ให้ตัดไปเป็นอัตรา
ครูสอนแทน เพราะมีคณะกรรมการบริหารอยู่แล้ว หากทำได้เช่นนี้คุณภาพผู้เรียนก็จะดีขึ้น
ปัญหาครูไม่พอสอนจะลดน้อยลงงบประมาณก็จะถูกนำไปใช้เกิดคุณค่ากับผู้เรียน
การเกื้อกูลในเครือข่ายก็จะเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

จัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 50 คน

ที่ไม่สามารถรวมเป็นศูนย์เครือข่ายได้จะด้วยเหตุใดก็ตาม
ส่วนนี้อาจโอนให้หน่วยงานการศึกษาอื่นมาจัดแทน หรือจัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้
เพื่อที่จะทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของมาช่วยพัฒนาได้มากขึ้น

วิธีสุดท้ายที่จะขอเสนอ คือ **การยุบรวมหรือยกเลิก**

สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ในชุมชนเมืองที่ไม่ได้รวมเป็นภาคีเครือข่ายในศูนย์นิติบุคคล
หรือไม่สามารถจัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ได้ โดยรัฐต้องจัดค่างาน ประกันอุบัติเหตุให้
การบริหารจัดการด้วยวิธีการนี้นอกจากจะเกิดผลดีต่อคุณภาพเด็กแล้ว
ยังจะทำให้รัฐเหลือปัจจัยไปช่วยพัฒนาเด็กจากโรงเรียนขนาดเล็กในบริบทแรกให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ด้อีกด้วย

การบริหารจัดโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณภาพสูงสุดเต็มตามศักยภาพที่มีอยู่นั้นเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่จะต้องร่วมมือกัน เพราะการที่จะปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายแก้ไขอย่างเดียวยังคงไม่ได้ เพราะโรงเรียนเกี่ยวของในหลายภาคส่วนและในการแก้ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กจะให้ได้ผลนั้นจะต้อง รู้ลึก รู้จริง ถึงแก่นแท้บริบทของพื้นที่และมีวิธีการแก้ไขที่สอดคล้องกับปัญหาอย่างตรงจุด ทัวถึง และต่อเนื่อง ปัญหาความเหลื่อมล้ำคุณภาพชีวิตคนชนบทกับคนเมืองก็จะลดน้อยลง คุณภาพการศึกษาของชาติก็จะดีขึ้น แต่หากยังปล่อยให้โรงเรียนขนาดเล็กเป็นไปตามยถากรรมต่อไป โอกาสที่จะเห็นผู้คนระดับรากหญ้ามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เห็นประเทศชาติก้าวเดินผ่านพ้นประเทศกำลัง (ด้อย) พัฒนาไปสู่ประเทศพัฒนาแล้วก็คงยังยากไกลเกินฝันที่จะเดินไปได้ถึงอยู่อีกแน่.

กลีน สระทองเนียม

ที่มา: <http://www.dailynews.co.th>